

ГОДИШЕН ДОКЛАД ЗА 2019 Г.

на Междуведомствената комисия за експортен контрол и неразпространение на оръжията за масово унищожение към министъра на икономиката

За изпълнението на чл. 12, т. 13 от Закона за забрана на химическото оръжие и за контрол на токсичните химически вещества и техните прекурсори

София 2020 г.

Въведение

Годишният доклад на Междуправителствената комисия за експортен контрол и неразпространение на оръжията за масово унищожение към министъра на икономиката (Междуправителствената комисия) за 2019 г. е изготвен в изпълнение на чл. 12, т. 13 от Закона за забрана на химическото оръжие и за контрол на токсичните химически вещества и техните прекурсори (Закона за забрана на химическото оръжие). Междуправителствената комисия е Национален орган за изпълнение на задълженията на Република България по прилагане на Конвенцията за забрана на разработването, производството, натрупването и употребата на химическо оръжие и за неговото унищожаване (Конвенцията). Докладът съдържа информация за дейността на Националния орган във връзка с изпълнението на Конвенцията и Закона за забрана на химическото оръжие.

Република България подписва Конвенцията на 13 януари 1993 г. в Париж и я ратифицира със закон през 1994 г. Конвенцията влиза в сила за страната ни на 29 април 1997 г. Към настоящия момент Конвенцията е подписана и ратифицирана от 193 държави.

Организация за забрана на химическите оръжия

Организацията за забрана на химическите оръжия (ОЗХО) е създадена с цел да прилага разпоредбите на Конвенцията и да следи за тяхното изпълнение от държавите-членове на ОЗХО. Седалището на организацията е в Хага, Кралство Нидерландия. Мисията на ОЗХО е да допринесе за един свят без химически оръжия, в който се насърчава сътрудничеството в областта на химията за мирни цели.

Национални мерки за изпълнение на Конвенцията

Задължение на всяка държава-член на ОЗХО е да приеме и да прилага национално законодателство за контрол на токсичните химически вещества и техните прекурсори, както и да създаде Национален орган по прилагането на Конвенцията. България е приела националното законодателство за изпълнение разпоредбите на Конвенцията, както следва:

- Закон за забрана на химическото оръжие и за контрол на токсичните химически вещества и техните прекурсори (*Обн., ДВ, бр. 8 от 28.01.2000 г., последно изм. бр. 63 от 09.08.2019 г.*) (ЗЗХО);
- Наредба № 16-437 от 04.05.2007 г. за условията и реда за извършване на дейности с токсичните химически вещества и техните прекурсори (*издадена от министъра на икономиката и енергетиката, обн., ДВ, бр. 40 от 18.05.2007 г., последно изм. бр. 42 от 28.05.2019 г., в сила от 28.05.2019 г.*).

В областта на контрол на токсичните химически вещества и техните прекурсори, които попадат в обхвата на Конвенцията, в страната ни са въведени административни практики по прилагането на разпоредбите на европейското и националното законодателство:

- Регламент (ЕО) № 428/2009 на Съвета от 5 май 2009 година за въвеждане режим на Общността за контрол на износа, трансфера, брокерската дейност и транзита на изделия и технологии с двойна употреба с последните му изменения и допълнения;
- Закон за експортния контрол на продукти, свързани с отбраната, и на изделия и технологии с двойна употреба (*Обн., ДВ, бр. 26 от 29.03.2011 г., в сила от 30.06.2012 г., последно изм. бр. 63 от 09.08.2019 г.*)
- Правилник за прилагане на Закона за експортния контрол на продукти, свързани с отбраната, и на изделия и технологии с двойна употреба (*обн., ДВ, бр. 57 от 26.07.2011 г., в сила от 30.06.2012 г., последно изменен бр. 19 от 02.03.2018 г.*);
- Постановление на Министерския съвет № 204 от 2018 г. (*Приложение № 1 за приемане на Списък на продуктите, свързани с отбраната и Приложение № 2 за приемане на Списък на изделията и технологиите с двойна употреба, които подлежат на контрол при внос*).
- Наказателен кодекс.

Функции на Националния орган

Основните функции и задачи, които осъществява Националният орган, са свързани с:

- предоставяне на първоначалните декларации на страната ни по отношение на отсъствието от територията на България на химически оръжия и на обекти за тяхното производство (до 30 дни след влизането на Конвенцията в сила);
- одобряване и предоставяне в ОЗХО на годишните декларации на България за изминали и планирани дейности с токсични химически вещества и техните прекурсори, посочени в списъците на Конвенцията, както и данни за други органични химически производства;
- осигуряване провеждането на инспекции на декларираните обекти от химическата индустрия на територията на страната ни;
- представяне Националната програма за защитни цели на България и др.

Дейности с токсични химически вещества на територията на страната ни:

I. Производствени дейности

Предприятия, извършващи дейности с вещества, които попадат под контрол съгласно ЗЗХО, подлежат на регистрация в Междуведомствената комисия. Регистрацията се извършва за срок от три години, като всяка следваща регистрация се извършва за същия срок.

На регистрация подлежат обекти от химическата индустрия, които:

- произвеждат химически вещества от Приложение 1 за цели и в количества, незабранени от Конвенцията;
- извършват производство, преработване и употреба на химически вещества от Приложение 2 над определени количествени прагове в зависимост от техния вид;
- произвеждат вещество от Приложение 3 в количество над 30 т;
- произвеждат чрез синтез органични химически вещества, невключени в приложенията, съдържащи фосфор, сяра или флуор в количество на произведеното вещество над 30 т;
- произвеждат чрез синтез органични химически вещества, невключени в приложенията в общо количество над 200 т.

Декларации от предприятията, извършвали посочените дейности, се подават пред Националния орган. Декларираните данни включват: вид, количества, цели на производствата, както и друга допълнителна информация за предходна календарна година, а така също и планирани производствени дейности с вещества от Приложения 2 и 3 на ЗЗХО за следващата календарна година. Други органични производства, включително такива, съдържащи фосфор, сяра или флуор на територията на страната ни са: производство на пропилен, метил третичен бутилов етер, динариев-етилен-бис-дитио-карбамат, фталов анхидрид, малеинов анхидрид, тиамулин хидроген фумарат, тилозин фосфат, тилмикозин, тилозин тартарат, тиамулин база. Те намират приложение във ветеринарната медицина, като защитни препарати за селското стопанство, в производството на органични разтворители, в лако-бояджийската промишленост и други.

II. Износ, внос и трансфер

Химическите вещества от Приложение 1 на ЗЗХО са включени в Списъка на продуктите, свързани с отбраната (Приложение 1 на ПМС 204/2018). Химическите вещества от Приложения 2 и 3 на ЗЗХО са включени в Приложение 1 на Регламент (ЕО) 428/2009 с последващите го изменения и допълнения.

През 2019 г. износ, трансфер и внос на химически вещества от Приложение 1 на ЗЗХО не е извършван.

Осъществявен е внос и трансфер за територията на Р България на вещества от приложения 2 и 3. Внос на вещества от приложения 2 и 3 се извършва след регистриране на вноса от министъра на икономиката или от оправомощени от него длъжностни лица. Трансфер от и за територията на страната на посочените вещества се извършва след подаване на писмена декларация по образци № 3 и 3а на Наредба 16-437 в седем дневен срок преди доставката.

В изпълнение на разпоредбите на ЗЗХО и Наредба 16-437, Националният орган обобщава, одобрява и представя декларациите на Р България в ОЗХО.

През 2019 г. в срок в ОЗХО са предоставени следните декларации:

- Годишна декларация за изминали дейности през 2018 г. (Annual Declarations on Past Activities) – предоставя се до 90 дни от началото на календарната година;
- Годишна декларация за планирани дейности за 2020 г. (Annual Declarations on Anticipated Activities) - предоставя се до 60 дни преди края на календарната година.

III. Провеждане на инспекции на територията на Р България

На база на подадените данни в декларациите за производствените дейности, представители на ОЗХО провеждат на територията на страната ни инспекции, които имат за цел да докажат верността на обявените дейности, както и отсъствието на производство на вещество от Приложение 1 на ЗЗХО.

През 2019 г. на територията на Р България има проведена една инспекция.

Мероприятия, насочени към представителите на компетентните органи на държавите-членове на ОЗХО, в които са участвали български представители

В областта на *международното сътрудничество и обмен на информация*, Междуведомствената комисия провежда консултации с представители на Техническия секретариат и с представители на Националните органи на други държави-членове.

Националните органи на всички държави-членове на ОЗХО участват в провеждането на Годишни срещи в Хага, Кралство Нидерландия. През ноември 2019 г. се проведе *Двадесет и първа годишна среща на Националните органи*, която бе открита от заместник-генералният директор на ОЗХО г-жа Одет Мелано. В приветственото си слово тя подчерта ключовата роля на държавите-членки на ОЗХО и необходимостта от изграждане и поддържане на силна ангажираност и партньорство с всички заинтересовани страни. Тя подчерта, че изграждането на връзки на доверие и укрепване на мрежи със съответните заинтересовани страни на национално ниво е важно и насърчи Националните органи да продължат усилията си за взаимодействие с химическата промишленост, митническите

власти, научната общност и други държавни институции.

На тридневната среща повече от 160 участници проучиха вариантите и добрите практики за изграждане на капацитет в областта на национално прилагане на Конвенцията за забрана на химическите оръжия (Конвенцията); съдействие и защита срещу химическо оръжие; икономическо и технологично развитие в областта на химията.

Участниците бяха информирани за последните събития, свързани с токсичните химични вещества и техните прекурсори, използвани за цели, които не са забранени от Конвенцията и бяха запознати с последните развития по членове VI, VII, X и XI от Конвенцията. Националният опит и добрите практики, свързани с прилагането на Конвенцията на национално ниво, бяха споделени с акцент върху управлението на знанията в подкрепа на изграждането на капацитет, ангажираност на заинтересованите страни и работа с тях.

На срещата присъстваха представители на петте регионални групи на ОЗХО: Африка, Азия, Източна Европа, Латинска Америка и Карибите, Западна Европа и други държави.

Осемнадесетата среща на Националните органи от Източноевропейската регионална група на ОЗХО, която се проведе през м. май 2019 г., чийто домакин бе Латвия. Срещата бе посветена на химическата сигурност и безопасност, като бяха разгледани различни казуси и инциденти с химически вещества. По време на срещата бяха обсъдени причините и последствията при възникнали инциденти с химически вещества, както и възможните превантивни мерки за сигурност за предотвратяване на инциденти.

През м. октомври 2019 г. бе проведена *Шеста годишна среща на представители на химическата индустрия и Националните органи на държавите-членове на ОЗХО* в Катар.

Срещата се организира за шеста поредна година с цел повишаване на ангажираността с химическата индустрия и да се засили сътрудничеството с Националните органи за подкрепа на пълното и ефективно прилагане на Конвенцията. Химическата индустрия е призната за основен участник при прилагането на Конвенцията. Годишната среща е предназначена за създаване на интерактивна комуникация и механизъм за сътрудничество между химическата индустрия и националните органи, както и между тях и ОЗХО.

През 2019 г. темата на срещата бе акцентирана върху предизвикателствата, пред които са изправени представителите на Националните органи и химическата индустрия, в процеса на прилагането на Конвенцията.

Предоставяне на помощ и защита от химически оръжия

Ежегодно България предоставя годишни данни за Националната програма за защитни цели в областта на компетенциите на Министерство на вътрешните работи и Министерство на отбраната.

През м. май 2019 г. бе проведен курс по *Вземане на проби и анализ на химически вещества в силно контаминирана среда* организиран съвместно от ОЗХО и Полското училище за пожарникари на Държавната пожарна служба, който бе проведен в Полша. Целта на курса е запознаване с изискванията за пробовземане на опасни химически вещества в силно замърсена с такива среда и техния анализ според изискванията и методиката на ОЗХО. На участниците е представена теорията и практиката на вземане на проби и анализ на химични и биологични вещества - дейности, които са от решаващо значение за събирането и съхраняването на доказателства по време на събития, включващи агенти, използвани при химическа война и/или токсични промишлени химикали.

През м. май 2019 г. бе проведен *Курс за експерти по химическа защита с използване на бойни отровни вещества* в Земянске Костолани, Словакия. Курсът е с изцяло практическа насоченост като се разиграват различни сценарии, включително разкриване на нелегална лаборатория за производство на химикали от Приложенията на Конвенцията, разкриване на завод за производство на химикали и т.н. Участниците са работили с химически агенти в контролирана тренировъчна среда и са подобрили познания си за безопасни практики, медицински противодействия, предпазни средства, и физическите и химичните свойства на химическите бойни агенти.

Курса за служители от митническите лаборатории за анализи на химически вещества бе проведен през м. юли 2019 г. в Рийсвик, Кралство Нидерландия. Целта на курса е да подпомогне квалифицирани аналитични химици от лабораториите на митнически служби, свързани с Конвенцията и да улесни приемането на добри лабораторни практики за прилагане на Конвенцията. Обучението включваше разнообразни лекции и лабораторни упражнения. В лекциите бяха включени теми от общи аспекти на ОЗХО, Конвенцията и Приложението за проверка към Конвенцията. Също така бе включено: химическата структура и свойствата на химическите вещества, включени в Списъците на Конвенцията, методите за разделяне и изясняване на структурата, както и откриването и анализа на химическите вещества, включени в списъците на Конвенцията при различни нива на концентрация.

Участие в курса взеха десет представители от правителствени и митническите лаборатории на Аржентина, Коста-Рика, Германия, Ирландия, Мадагаскар, Зимбабве, Танзания, Люксембург и България.

Информация за предстоящи събития по линия на ОЗХО, както и актуални обяви за работа в ОЗХО, се публикуват на: <https://www.opcw.org/>.